

36241, II, C, e

80/65

80/65

ПРЕШЕРНОВА СТОГОДИШЊИЦА

КРШТЕЊЕ

НА

САВИЦИ

СПЕВ

ФРАЊЕ ПРЕШЕРНА

ПРЕПЕВ

Ник. Марјановића

С ПРЕДГОВОРМ

проф. Анд. Јавриловића

БЕОГРАД

МИЛОШ ВЕЛИКИ — ШТАМПАРИЈА БОЈОВИЋА И МИЋИЋА

(Кнежев Споменик бр. 35.)

1900.

Lucy Keppel

ПРЕШЕРНОВА СТОГОДИШЊИЦА

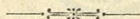
КРШТЕЊЕ

НА

САВИЦИ

СПЕВ

ФРАЊЕ ПРЕШЕРНА

ПРЕПЕВ

Ник. Марјановића

С ПРЕДГОВОРМ

проф. Анд. Јавриловића

*To knjiziće mi je svojeručno podarilo
dne 187, 1901 g. učitelj A. Sikera.*

Волонтер
БЕОГРАД

МИЛОШ ВЕЛИКИ — ШТАМПARIЈА БОЛОВИЋА И МИЋИЋА

(Кнежев Споменик бр. 35.)

1900.

36241

II, C, c

8° bevi

038034165

ПРЕДГОВОР

Као што и натписни лист показује, књижица је ова српски одзив оној светковини којом се у Љубљани, главном духовном средишту у браће нам Словенаца, празнује стогодишња успомена на дан рођења словеначкога песника Фрање Прешерна. Ми бисмо дужни били оваквог одзива и кад нас с народом, који је Прешерна дао, не би спајала племенска заједница у прошлости и животна веза у будућности; и кад та западна стража Словенскога Југа не би могла тако слободно погледати браћи својој у очи и чистом савешћу рећи: „Ја сам дужност своју учинила!“ Без свега тога — ако у царству духовних тековина, у области науке и уметности, лепога и узвишенога, и данас још влада мир који не зна за измену граница државних, погледа кабинетских и пожуда завојевачких, онда је светковина љубљанска истински празник свега културнога дела рода људскога. О таквом празновању и Срби ките свој скромни дом знацима братске љубави и посебног радовања.

* * *

Деветнаесто столеће, век народности, остаје у историји свега света као доба које није тихо и не-

чујно прошло. У историји Словенскога Југа оно, посебице, отвара врата кроз која се пролази у дворану новог, културног и народносног, живота. Оно собом обухвата готово сву историју словенског препорођаја уопште а Јужних и Западних Словена посебице. На уранку деветнаестог века државном строју који је кочио живљи напредак а немогућном чинио народносноу активност попуцаше вериге, а народносно тежње, ослобођене камена који им је тада са душе пао, добише маха, тражећи израза у многим чиновима које бележи историја. Романтизам је одводио у далеку прошлост да тамо нађе друкчије хране души и срцу. Словенство тада прену: њему је, понајпре, ваљало поћи у минуле векове не би ли на згаришту негдашњег живота могла наћи Славија децу своју, вихорима догађајâ разнесену, удаљену — можда и сахрањену. Једни догађаји рађаху друге, једне појаве изазиваху нове: идеја словенске заједнице, браства и љубави поста програм живота и рада већине одабраних синова заједничке мајке Славије. Свак рађаше за све, у таком се раду налажаше јемства за успех, а напредак је целине означавао напредак и појединих делова. Бистре капљице које тако падаху на заједничко цвеће словенско, освежише, дадоше полета и цвету живота Прешернова који, у једно доба, бејаше под утицајем свесловенског одушевљења чешког родољуба и песника а словенског научника Ладислава Челаковскога. Али ради мора словенскога Прешерен не заборави планинске реке својега завичаја: он се врати животу свога маленог племена и наста да

оно, и са њега, буде данас знано и цењено. И он вероваше у оно што је проповедао одушевљени Павле Шафарик да пред престолом највишега судије и тихе домаће врлине имају цене своје... Учитељ, вели један писац, који у скромном сеоцу народа свога савесно врши дужност своју, има права на захвалност свега просвећенога света!

У томе је обележје значаја Прешернова.

Велики покрет „илирски“, који је језиком у књизи спојио два племена једног народа, није, истина, захватио и крајњи запад Јужнога Словенства, и ако је тој мисли принео, а Словенцима узео, радника онаког одушевљења и талента какав је био Станко Враз. Али кад једном дође доба ближе и јаче духовне заједнице, јединства Јужних Словена, народ ће словеначки у ту заједницу ступити уносећи у њу тековину свога духа већу но што се очекује од бројне снаге његове.

У том ће се прилогу једнога народа вазда сјати таланти које је добио од свога сина — Фрање Прешерна.

То је вредност његова рада.

* * *

Књижевност и књижевна поезија словеначка до Прешерна имађаху само једно име општега, народнога, значаја.

Није задаћа литерарног историка да славећи једног вређа спомен других радника. Историја књижевности, напротив, по речима великога Шафарика „отвара полет у неизмерно богаство људскога знања,

улива поштовање према туђим заслугама и према ономе што је учињено, чува од сваке болесне једностраности, сваког уображења, изазива и потпомаже заједничко живљење, прелазећи суделовање у душевним напорима племенитијега дѣла човечанства.“ Али је осем тога, опет по Шафарику, историја књижевна још и „огледало, које се, стављајући пред очи лавиринске путове духовнога развитка човечјега, труди наћи прави пут, што води кроз тај лавиринат“.

Стога је оправдан суд литерарне историје словеначке, која води читаоца ако не још кроз лавиринат а оно свакако преко предграђа његова у књижевном развиту Словенаца, и која у том кривудавом путу застаје, до Прешерна, пред једним само именом већега значаја.

То је име Валентина Водника (1758—1819.), коме литерарно-историску вредност повећава сећање, да је готово у свима многоврним пословима књижевним свуда ударао на непрокрчен пут, неузорану њиву. Водник је био и песник, и историк, и новинар, и лексикограф, и археолог, и педагог, и популаран писац. У доба његова живота и рада живе и раде и други писци словеначки — као што су: Фолкмер, Равникар, Јарник, Дајнко и други —, али они узимају тек по коју грану књижевну и обрађују је даље, стојећи према Воднику, на неки начин, као вазали према моћном суверену различитих области.

Па као што се, с једног гледишта посматрана, сва књижевност словеначка ранијих векова може

сматрати тек уводом у праву књижевност деветнаестог столета — тако је и доба Водниково приступ у уметничку поезију словеначку. После тога приступа почиње друкчији рад у епоси коју најбоље представља алманах „Крањска Пчелица“ и круг њених поета — Пчеличара: Жупан, Кастелиц, Поточник, Жемља и други. Из тога је круга и Прешерен који је и даром, и јачином осећања, и силином израза, и формом одмах превазишао и доба Водниково и све савременике своје.

Поетски облик дотадашњег певања бејаше песма, у ужем смислу, басна, епиграм. У тај не велики избор облика и врста унесе Прешерен сонет, романцу, баладу, сатиру, газелу. Ти облици, удружени са другим лепим особинама: мелодичним језиком и техничком исправношћу стиха — учинише те се на Прешерна обрати пажња ондашњег литеарног света, земљака његових, у којих не бејаше дотле песника таког и толиког видика душевнога гледања ни таке пластичности слика поетских.

Суштина се поезије Прешернове најбоље карактерише стиховима његовим које је он ставио као мото својој збирци песама и које је Змај Јован Јовановић овако препевао :

Дуго сам се над'о,
И страхово млад —
Остави ме страва,
Остави ме над.
Срце ј' мирно, али
Није срећно сад:
Назад жели страву,
Назад жели над.

По јачини дара и темељитости естетичког образовања Прешерен бејаше, за оно доба, готово раскош књижевне поезије словеначке. Њега још ни до данас у томе није ниједан сународник његов ни стигао а још мање прстигао.

Најглавније је обележје певања Прешернова у његовим сонетима и у „Сонетном Венцу“. За „Венац“ је везана успомена на доба љубави Прешернове. У њему прва писмена сваког првог стиха сонета дају скупа име и презиме девојке којој су испевани, али која се љубави песниковој не знаде одазвати. У тим је песмама осећање силно и дубоко а облик је, ваљада, најсавршенији у свој уметничкој посзији свега Југа Словенскога.

У романцама, лаког облика и веселог садржаја, Прешерен удара у жице народног певања. Баладе су, напротив, суморне, опевајући, већином, несрећну љубав и несталност женскога срца.

По ономе што је местимице нагласио држи се да би Прешерен био највећи сатиричар песник да је у том правцу певао. Неколико огледа потврђују да је у њега била жица сатирична јака: најљубим бичем ироније и сарказма ошинуо је у неколиким песмицама заблуде својих сународника. Та су његова шибана остала на дому му као узор своје врсте. Литерарни назори огромне већине његових савременика-земљака не бејашу у складу с правилним гледиштем на уметничку поезију и њену битност. С тога разликовања у појимању Прешерен је патио много у животу, али је оно учинило да друга страна пати у вечности — у песмама Прешерновим.

* * *

И ако лиричар — Прешерен је кушао и у стварању епа. На том је пољу оставио један оглед, који је још 1836. штампао у посебној књижици. То је спев који је у овом издању сада препеван за српске читаоце.

Ратујући против скученога гледишта клерикалнога у књижевности и поезији, Прешерен је ипак нарочито изабрао за предмет свога спева моменат који бележи и историја хришћанства његова народа. У тој борби, коју је водио са свештенством, Прешерен је показао да поезија може обрађивати и предмете „моралне“ садржине па да опет буде и остане поезија . . . .

Спев има „увод“ после чега долази причање самога „крштења“.

Предмет је, за ово опевање, Прешерен нашао готов у знаменитом делу покрајинског историка Валватора „Част Војводства Крањског“. На то, готово, причање дошли су поетски, лирски, украси, који, истина, нису у складу с теоријом о епу али који спеву дају живости и чине га — песмом.

У „уводу“ читалац сазнаје како се корушки војвода Ваљхун бори за распрострањење Христове вере, те се силна крв старовераца проли, док не остаде још једино Чртомир који са четом јунака брани и даље старе богове. Опседнут у својој бохињској тврђавици, он се шест месеци одупире навали хришћанској, докле једне ноћи не поведе чету на јуриш, у коме изгинуше сви његови сем — њега јединога.

Сад настаје главно причање „крштења“.

Сутра дан по погибији Чртомир стоји на обали Бохињскога Језера и сећа се своје драге Богомиле, кћери свештеника богиње Живе, који на отоку приноси жртве. Он жели још једном је видети.

Један га познати рибар вози по језеру до Савице, одакле га Чртомир шаље да разбере о Богомили. Рибар се сутра дан враћа са златом и многим, а међу њима је и Богомила, која се покрстила па ту придобија и Чртомира за хришћанску веру. То придобијање, борба у души и одлука најлепша су места у целом спеву, који се из душе Прешернове излио у савршено уметничком облику.

Аурел и Дрох, који се помињу у самом почетку спева, имена су двојице поглавара многобожачких Словенаца. Обојица су погинули у борби за стару веру, те је Ваљхун могао даље продирати. Ваљхун је био хришћански корушки војвода. И његов се отац Кајтимар заузимао за распрострањење хришћанства, али с мање успеха.

* * *

Недалеко од лепог Бледског Језера, на подножју Караванака и на обали тихе Саве рођен је Фрања Прешерен 3. децембра (по новом) 1800. у сеоцу Врби, где је прво, и најсрећније, доба свога живота провео... Драга, срећна Врбо — пева у једном сонету своме селу — у којој је кућа мога милог оца! Да ме из средине твоје није преварено срце у свет повело не бих знао шта је јава, а душа би, бар у надању, имала свега за чим жуди млада!

Још би било вере, још надања! Не бих био листак вихорима!...

По навршетку седме године оде Прешерен своме рођаку, свештенику у Долењској, где отпочне учење, а с јесени се 1813. упише у гимназију. у Љубљани. Ипак школовање ондашње не развијаше национално осећање у ученика, те није чудо што у том погледу Прешерен имађаше много што шта да научи од ватренога Чеха Челаковскога с којим се позна и спријатељи кад 1822. започе учити права у Бечу. У ово време, обучавајући богатије ђаке, Прешерен даваше лекције и потоњем песнику немачком Анастасију Грину.

У марту 1827. положи Прешерен докторат правних наука, а после пет година — 1832. — и испит правозаступнички и ступи у адвокатску канцеларију д-ра Хробата у Љубљани, где је остао пуних четрнаест година, док тек 1846. не доби правозаступничко место те се, стога, пресели у Крањ, некада главно место крањске области. Идуће, 1847, штампао је у Љубљани збирку својих песама, поделивши је на шест одељака: песме, баладе и романце, различне песме, газеле, сонети и спев, који је у овој књижици у препеву.

Пропративши бурну 1848. годину одушевљеном песмом, Прешерен паде у постељу, а 8. фебруара (по новом) 1849. испусти своју песничку душу.

Али је све то само спољна страна његова живота, који је, поглавито, у ономе у чему је живот сваког великог песника: у снажном осећању, у плачу и певању, у живовању *душе* саме. Песме су његове

сведочанство да је тим животом Прешерен живео видно и чујно, да је у том свету и провео све време краткога бављења на земљи.

Живот је његов још непрестано предмет истраживања његових захвалних и са њега поносних му земљака; многе лепе анегдоте и причице, успомене и казивања оних који су га познавали, карактеришу његову поетску природу, начин живљења и рада, друштво му и околину. А прослава коју сада у белој Љубљани приређује народ његов, сведочанство је колико за величину његову толико за будну свест народну.

Прешерен није ни досада био са свим непознат српској читалачкој публици, којој је „Српска Зора“ 1879. донела његов лик и краћу биографију. Ја сам, у „Колу“, 1889. написао повећи чланак, а 1895. у својим „Писмима о књижевности у Словенаца“ приказао сам га у трећем писму. Неколико огледа његових препева изишло је у „С. Зори“ и мојим „Писмима“, а препев његове песме „Strune nilo se glasite“ увек је популаран у друштвима српских певача.

Ова ће књижица, надамо се, повећати српско интересовање и за Прешерна и за народ његов. Млади преводилац ваљано влада техником стиха, а служи га лакост и окретност препевања, што је посведочио још пре две године препевајући у мојој „Искри“, 1898, песме земљака и срећног такмаца Прешернова, Антона Ашкерца.

Одавно још, 1868, штампао је у Загребу свој препев овог епа Прешернова Ђура Ст. Дежелић, узевши, за главни део песме, десетарац. Препев Дежелићев није посао узалуд рађен, али је у њему добар број обрта реченичних, речи и израза који чине препев колико неразумљивијим толико и мање поетским. Ја сам, разгледајући овај нови препев, нашао у њему напретка који и ваља да покаже време од тридесет и више година. Стога сам му се искрено обрадовао. —

Нема сумње да је и преводиоце, старије и млађе, песама Прешернових водила љубав и вера у духовну заједницу Јужних Словена у недалекој будућности. Она је и мене изазвала на писање ових редака. Њој морамо сви тежити, за њу морамо сви радити. Догађаји ће и прилике стављати томе раду многе сметње, али ми морамо ићи напред ка победи — својој или њиховој. То веровање нека буде нераздвојни део бића нашега, онако као што је словачки песник с Татра, Андрија Слатковић, своје идеалу певао :

... Могу се одрећи уста твојих; могу ти се руке не такнути; могу се у незнане краје склонити, у самоћи живети и незнан остати; могу живот у тугу утопити, не бити у животу; могу самога себе убити — *не могу* тебе не љубити!

с јесени 1900.

Београд.

проф. Анд. Јавриловић.

КРШТЕЊЕ НА САВИЦИ

У В О Д.

Одавно већ Ваљхун Кајтимарев лёта,
За веру хришћанску све бијући боје,
Аурел са Дрохом смеру му не смета :
Ти животе с војском окончаше своје,
А крв коју Крањском и Корушком лише
Језеро би могла да испуни које.

По пољу телеса која храбра бише
Труну од војвода и њиних војакá, —
Само још Чртомир што с мало њих дише,
Војује, најмаћи од свију јунáкá,
За веру отаца и богињу Живу,
Чрту и богове што су врх облакá.

С онима у веру што верују криву
Побеже у Бохињ, у бистричку раван,
У тврђу која је на камену сиву.

Још и данас срушен гледајући славан
Који се Ајдовски Градац сада зове, —
Посед Чртомира ти то гледаш даван.

Девет пута више око тврђе ове
Тад Ваљхун намести и тим стражу стави,
Скратив' тако наду на помоћи нове ;

Ту високе куле од дрвета пръви,
Зиде поткопава, врата цепа, бије,
Али потпун успех не може да слави.

Шест месеци крв се ова реком лије,
Словенци Словенца, свога брата, море, —
О слепоћо људска, само да те није !

Што мач и сикира не могу да створе
И витка лопата, да заузму града,
То им глад помаже, што је од свих горе.

- Чртомир не мога даље сносит' глада,
Но својима поче говорити збраним:
»Не с мача но среће зле сад сваки страда,
»Браћо, на бољитак ја наде не храним!
»Бранисмо се дуго без потпоре досле,
»Хоће л' се ко предат', ја му то не браним ;
»Хоће л' ко дочекат' тамну зору после
»И да, сличне ноћи, дане живи клете,
»Не браним, ал' мора јутро чекат' о'сле.
»Хајдете са мноме што бој бити смете,
»Да им измакнемо, то су жеље моје!
»Сад је ноћ облачна и грови прете, —
»Душмани се скрили, бегства се не боје:
»Шума нам је близу, лако бисмо сада
»Ње се дохватили ове ноћи своје.
»Славиној дечици свеш највећи спада,
»Тамо, синци њени, нашли бисмо пута
»Да живимо с вером и законом када.
»Ако л' од богова смрт нам дође крута,
»У земљи ће мање ноћ нам страшна бити
»Но сунчана зора сред земљина кута.«
Али нико од њих бежати не хити,
Мучећ' свак се лаћа за оружје сјајно, —
Да нађеш страшљивца, није ти ни мнити.
Но тек што су врата отворили тајно,
Страшни бој се заче, не бој него клање, —
Ваљхун употреби цело средство крајно:
Надао се много на њихово спање, —
Преко градских зида он је прећи мнио
Да бање, на зло им употреби стање, —
К'о најжешћи кад би нешто вихар био,
Градска стража вапи, помоћ тражи, рече,
Шум се зачу, многи тад је крвцу лио.
Као кад бујица о поплави тече
Са стрмога кама у долине ниже,
Пустоши к'о да је свему стигло вече:

Ако јој опрека ставити се стиже,
Ништа не помаже, ископа и носи :
Е, тако се Ваљхун на неверне диже.
И неће да стане док сваког не скоси,
Докле од неверних још ко живи врага
Који љубе веру што проклетство носи.
На гомиле мртвих зора виде блага
Као кад је жетва што сноп њивом глѣдне
Пшенични што коса, к'о смрт овде, слага.
Многе је скосила смрт хришћане бедне,
Више их од пола, храброст позли стање ;
Залуд Ваљхун, душе за осветом жедне,
Тражи све младића што је крив за клање. —

К Р Ш Т Е Њ Е.

—♦♦♦♦—

Битку је облака а и бесних људи
Окончала ноћца, када главар мио
Крањских леденика, пун снега и студи,
Румено се Триглав запламтео био.
Језера Бохињског мирне беху груди,
Нити се је талас врх таласа вио ;
Али на дну воде грабљивица чете
И рибица љуто бију се и лете.

Зар језеро ово крај кога си сада,
Чртомире, није права слика твоја ?
Оконча се битка зато што ноћ пада,
Ал' у души твојој јоште има боја :
Стари прв се буди и наноси јада,
Ако ли га добро памет види моја,
Боље гризе, сисе, крв му боље годи, —
Као бес Харпије да се с нова роди.

По тлу су Словенства сви кинови стари,
Поставе на дому богате се праве:
Напаћеном земљом Тезел господари,
У тешкоме јарму род се пати Славе,
Као да у Крањској срећа само мари
За туђинце који главу гордо ставе ;
Али да ти прође ова рана бона,
Ти не иди стопом Утичког Катона !

Нег' потоње дане не би могла теже
Да поднесе глава и стара и сива :
Али у младости јаке сплете мреже

Где нас свакојака нада заварива.
Зашто ти у боју за народ не лете?
Из пређашњих дана сад ми твојих бива
Јасније, да стара није вера само
Довела те Бледском том Језеру тамо :

Ту, на оток, који буркан валом дани
Марији посвећен у данашње дане;
За њима су грдни снежни великани,
А спреда су поља што немају мане;
Бледски град на левој њему лежи страни
На десној за брдом брежуљци се стане.
А у целој Крањској лепшег нема краја.
С околином таквом, права слика раја.

На отоку, када би Чртомир сужан,
Кип богиње Живе тад је тамо био;
Ал' је у младића уздах јак и тужан,
А и твој је такав, дево, цвете мио!
Осмеси дивотни и плач тако ружан
У јад нас доводе, да вам не бих крио.
Тамо Старославу и лепој му ћери
Би дужност отворат' богињине двери.

Славна као Хера Абидска је била
Кћи му Богомила, пуна сваке чари;
Невиношћу то је окићена вила,
А свој крас не види, нит' за њега мари;
Ласкањем ма кога није досад била
Никад освојена, те не гледа ствари;
А тек што напуни шеснаесто лето --
Ни за ког јој срце не беше узето.

Да богињи жртве какове год даде,
Чртомир на лађи тамо одмах броди,
Да принесе и он к'о што други раде
И жито и воће које прво роди.
Кад се до девојке приближио младе,

Задоби га она и љубав му згоди
Срдашце, ког рани из ока јој стрела,
А плам неугасив обузе га цеда.

Срећни Чртомире, благо теби, благо!

Сва збуњена стоји како тебе виде :
Ти си задобио за се чедо драго ;
Све гледа у земљу, јако јој се свиде ;
К'о зора што јавља дан и јутро благо
Румен лик јој; муца, реч јој једва иде ;
У рукама твојим њена рука оста
Због незнане силе, али сада — доста !

Нек вам певач други већу срећу поје ;

Како цело лето пуно беше сласти
И како Чртомир, грлећ' злато своје,
Подмлади јој оца, том љубавном власти ;
Даље нећеш чути ти од песме моје, —
Нека пева ко је срећан у тој части.
Ја тек само велим да свачега неста
Кад Чртомир тамо долазити преста.

Чртомире, њу ти срце манут' мора :

Зар не чујеш како труба гласе ори ?
Ваљхун се подиг'о иза даљних гора
Храмове богова у прах да ти створи.
Да их штити, свако се из свог диг'о двора
Коме још од мајке љубав к њима гори :
Бране веру којој та девојка служи
С којом, Чртомире, тебе љубав здружи !

Ах, ала је тежак часак им растанка !

На лица им сузе из очију хрле ;
Као да је тренут последњега данка :
Љуби једно друго и тако се грле.
Па ни оцу тамо нема мирна станка
Кад, старац, погледа љубавнике врле,
Како их задеси зао удес младе,
Ал' утехе и сам не зна да им даде.

Славу од победе помен'о би њима,
Али наде на њу сад и нема лако :
Кроз Кокру у Крањској са својима свима
Дравом Ваљхун пређе к'о страшило како ;
Зна да му несуђен зет умрети има,
Род не ослободив' а ни веру тако.
Глас је: све с Ваљхуна, па чак и храм, пати —
Час је, Чртомире, оружја се лати !

У бој је отиш'о без икакве наде,
Свуда се к'о јунак он показа мио :
Само мач ли тргне, све би на комаде
Душман око њега попадао био,
И рањених групе начинити даље :
Али ни та сеча ни град онај мио,
Да пропадну бози, баш ништа не смета.
Ни другове смрца да не скоси кмета...

Свладан на Језеру сам Бохињском стоји,
На свој мач се сада наслонио сјајан,
Па дубину мери и валове броји,
А у глави смер му зачео се вајан ;
С вером кривом мрети, мис'о му се роји ;
Али лик га неки задржава бајан, —
Богомило лепа ! лепота га твоја
Из крвава ноћас и извела боја !

Још једном видети њу је младу хтео
И место где среће станак му је стари :
Да л' га заборави код ње крије вео ?
Да ли она млада још за њега мари,
Или је у гробу онај цветак свео ?
Да ли му драгану душман оте стари ?
Живи л' на' је мртва и како се пати, —
Не оде са света док то неће знати.

Чуном од обале рибар дође знани,
Опоменув' њега да више не дрема :
Хришћани га траже свуд на овој страни,

И шта Ваљхун с робљем учинит' се спрема, —
Ту остати даље одсудно му брани,
Ма помоћи од тог чекања му нема,
Но нека у његов чун што брже рони —
На његову реч се тад Чртомир склони.

И на крај језера одвеслаше тога
Где се водопадом сва Савица стиче ;
А и ветар у том помоћи им мѡга,
Те им чун лећаше као лако тиче.
Пошто рибар гледну да ту нема кога
Душмана у сенци, преста чун да миче ;
Видев' да јунака и глад морит' хтеде, —
Што би у торбици, пружи му да једе.

Чртомир се маши рибару што дати,
Ал' у војсци дари сви су били дани.
Старослав, сетив' се престаде да пати,
Товар злата сада с Богомидом храни, —
Тамо ће он одмах сад рибара слати ;
А кад његов прстен поднесе им знани,
Од ризнице њему отвориће врата,
И тад нека узме четвртину злата.

И за Богомилу нек запита, каже,
Да л' је греје сунце, да л' је јоште жива,
Да ли су је водне заштитиле страже,
Ил' се пред душманом другде сада скрива.
Пут најбољи тада рибару покаже
Тамо где му драга његова пребíва. —
Под слапом Чртомир чека целе ноћи
Да л' милу ил' тужну вест ће чути моћи.

Друго јутро слан му уши да пробије.
И јунак помишља како вода лена
Нечувену силу овуда добије
Од које се тресе и брдо и стена,
Чунајућ' дрвеће, обалу обије,

А чак до небеса пена лети њена :
Е, тако побесни и младнѣ, па стане,
Чртомиров поглед када на снап па'не.

Говор га из мисли јак људски пробуди :
Под товаром блага многе неке спаси,
А најпре рибара измеђ' свију људи,
За њим незнан човек пристуна по стази
У талару, штола што му је на груди
Говораше да он Христа шуђе, пази.
Баш кад мача лати да им ломи нада,
Богомила у том појави се млада.

»О, ходи на срце, Богомило мила!
»Крај је сада туге и свакога јада,
»Од радости душа оживи ми чила
»Кад дивотни лик ти ево видим сада.
»Вихорова бесних минула је сила
»Па ма баш и пак'о са неба да пада,
»И град што је пао, — шта ја за то марим
»Кад те видим живу, жеље да остварим!»

Из руку му она своју руку крете.
На оближњи камен један одмах седа ;
На озбиљним гласом — то дивотно дете ! —
Ал' и доста милим беседи му бледа :
»Сад је час растанка, не дружидбе клете,
»Од сад мора вазда да се сноси беда :
»Пути нам се деле и за се не хају,
»Видиш, зато ја сам у самотну крају.»

»Да ти признам сада : ја сам ти хришћанка, —
»Сада веру и ја мрзим твоју криву,
»Што мѣну к'о магла јесењег данка ;
»И очеву главу покрстише сиву.
»Ту богињи Живи више нема станка, —
»Марија је сада заменила Живу ;
»А како је преврат тај код мене био
»Причаћу ти кратко, Чртомире мио :«

- „На отока крају често могах бити
»Откуд си ти лађом отиш'о од мене ;
»У заборав да ли к'о вал који хити,
»Ја мишљах, и љубав одлази и вене ?
»Мишљах да л' се жеља која срце кити
»У гробу угаси или куд се лене ?
»Да ли има места код звезде које
„Где с' љубавна срце загрљена споје ?»
- »А те мисли црне, што оде у боје,
»Сиротој ми мира не даваху таде :
»Неизвесност да л' ћу лице видет' твоје,
»Нити ко год пута да ми к теби знаде,
»Ништа надом срце да утеши моје,
»Нити да ме ико бар тешити стаде :
»Ипак над ми јоште не би са свим свео, —
»И у ноћи вазда жељах данак бео.«
- »Један пут изиђох, не бих ли о срећи
»Распитала вашој, да л' је склона вама,
»И видех да народ силан ће се стећи
»Духовника чути што је сада с нама :
»Учаше да Бог нас створи много већи ;
»Како измеђ' Бога и људи је јама
»Због Адама била, те син сиђе Бож'и
»Да усрећи људе и да добро множи.«
- »Прави бог се сада Бог љубави зове ;
»Да он људе љуби, за дечицу мари ;
»Да је земља, рече, где су буре ове
»Тек кушање само да веру оствари ;
»Небо дом је нама; да радости нове
»И сва задовољства Бог даје и квари ;
»Бог дечицу воли, то духовник вели,
»И никоме од њих пропасти не жели.
- »Тај Бог за небеса некад људе створи
»Где му слава сија без облака, сјајна ;
»Нико није вид'о нити зна да збори

»О сласти што верне тамо чека бајна ;
»Ту ће онда, човек за шта сад се бори,
»Све се испунити, свака жеља тајна ;
»Тамо ће се мило са драгим да здружи
»Што на земљи сада растављено тужи.«

»Кад сам се у кућу ја враћала моју,
»Поздрави ме човек што то збори слово ;
»Беше Друид, рече он за веру своју,
»Поздравив' ме својски, што би за ме ново ;
»И он се покрсти у великом броју,
»Па сад ће да шири ту учење ово ;
»Па како му овуд незнано је, вели.
»То, пошто и ноћ је, са мношћу ићи жели.«

»Дома он и мени и мом оцу рече
»Шта пророци некад прорекосе стари,
»Како с крста крвца Богосина тече
»Да изгледа оно све што грех поквари ;
»Суд страшни описа, то свем свету вече,
»И какво се чудо рад вере оствари ;
»И видевши да му верујемо тада,
»Покрсти нас, те смо ми хришћани сада.

»Али још ме туга не остави једна
»Што си међ' онима које Господ куне ;
»Често ми се мртва твоја глава чедна
»Присни попут наде и сломљене круне ;
»Стрепљах да и за те с осталим смрт ледна ;
»Свим отровним дахом једаниут не дуне.
»Ал' у том тај човек утеши ме свети
»Да се срце лечи, молитве л' се сети.»

»Отад у самоћи пуна вере, нада,
»Марији се мољах, помоћи јој рада :
»»О, не дај му, Боже, да млађан пострада !
»»Из заблуде он те не признаје сада.
»»А не што би злобан желео ти јада :

»Не дај му код врага да у пропаст пада!«
»И за чудо дивно, жив ми с боја дође
»Кад никога смрца до сада не прође.«

„Чртомире драги, иза сна се буди!

»Одреци се криве досадашње вере, —
»Путем ноћи тамне ти више не блуди:
»Не презри доброту што Бог на нас стере
»И милости њене што ће наше жуди
»Да оствари и јад велики да спере,
»Саставив' нас тамо, сред небесни двора,
»Кад растат' нам више никад се не мора.«

Чртомир

Чиме да ти вратим, Богомила драга,
И љубав и тугу што претрпие за ме?
Срце ми је радост обузела блага
Што ме волиш тако и све мислиш на ме.
Док је крви мени, док ми траје снага,
Док и раке гробне не угледам саме,
Ти ћеш живот мени дотле бити цео, —
Владај мишљу, вером, дан ми буде бео.

Зар бих теби што год и одрећи мог'о,
Теби, зажелиш ли, да се нешто скрати!
Ал' замисли само како Ваљхун много
Крви Крањском проли и неверних смлати,
А на радост својих што поступа строго
Крволочно Крањској за грехе да плати,
Па ми кажи сама да ли је Чрт гори
Бог љубави да је, о коме ти збори?

Духовник

„Мир нек је међ' свима, сви нека се гледе!«
Тај поздрав с висине анђели нам да'ше,
Кад Месија доле јавити се хтеде;
И све нас тад децом једног оца зваше;

Сви народи као браћа да се гледе, —
Као браћу ближње да љубимо наше. —
Сам по својој глави сад се Ваљхун креће,
Не по вољи Божјој, Бог то ни сам неће.

Чртомир

Не браним се сада ја од вере мира
И љубави, вере Богомиле моје:
Знам да жреци сами већину кумира
Измислише досад тек из главе своје,
А ја сам их штов'о на претке с обзѝра,
Но сад су кумире разрушили моје.
Богомила, ако крст нас сада здружи,
Да л' и брачну везу он ће да нам пружи?

Богомила

Руменој су ружи избројени дани,
Ако л' на њу падне тек пролећна слана
Или снег задеси њезин цветак рани:
Тако је и деви кратка зора дана
Којој живет' срце обрањено брани, —
И њој смрт к'о ружи цветању је брана.
Зар за кратко време здружити се вредно:
А све због растанка да се страда бедно?

У боју од смрти да те отме тамо
И да Бог те благи покрај мене метне,
Чим ти у рај к мени будеш стиг'о само:
Ја удаје своје одрекох се сретне,
Презрех жеље ште ме к теби вуку тамо
Да га сада свака у заборав летне;
А молитва буде услишена моја,
Те ја зато не смем жена бити твоја.

Невиност сам Богу обећала своју
И Марији светој а и Богу Христу,
А одлуку ништа неће свладат' моју

Да угледам раја а и љубав чисту,
Жртвујућ' живота још годину коју;
Ни ћу икад моћи променити исту,
И да Бога душа изневери моја:
Због тога не могу жена бити твоја! —

Духовник му поче говорити тада:

»Тај не може срећна уживати брака
»Који беше узрок толикога јада,
»Као ми што бисмо, два смела јунака:
»Ти беше код својих то чинио сада
»Што ја чињох некад код својих земљака;
»Не би било много, да не бесмо оба,
»Узрок многе смрти и многога гроба!

„Пожури у Оглеј, јер те, душе сетне,
»Досад обудовне многе гоне жене,
»Где патријарх руке на те ће да метне,
»Те да те запои као што је мене.
»Чекају те жетве богате и сретне:
»Многи још и сада у идоле блдне, —
»Жури патријарху, заблуде је дости,
»Те да те запои и грехова прости!«

Чртомтр.

Право велиш, мени среће више није,
Јер и она сада мрзи нешто на ме:
Црни гроб ми веће храбра оца крије
Што је од помавне пао војске саме;
У ропству ми умре, где се суза лије,
Уцвељена мајка за оца и за ме,
А љубав ме хтеде усрећити слатка
Па и она ето би ми тако кратка!

Захори се труба, и срце се моје
Тад од Богомиле растужено раста;
С Ваљхуном јуначки ми смо били боје,
Ал' победе слава и за нас не наста,

Другове у боју све изгубих своје,
Шума ми је само што ми јоште заста —
Савез би са мноме био лудост већа
Када ме и сама већ оставља срећа!

Богомила

Тај љубари праве и не зна кој' цени
Да њу може каква угасити беда:
Гори и још гори, још пламени њени
Гореће нам дуго, нит' је она бледа;
Али брака нећу ни на каквој мѣни
Нећу вези с Богом да учиним вреда;
Откриће се теби с оне стране гроба
Верност и чистота љубавна ми доба.

Иди сала одмах у словенска места,
Учи их да закон Божији познаду;
На Бога и на те мис'о ми не преста:
Заветовах вама и живот и наду;
А када на земљи једном ли те неста,
Наћи ћеш уз оца ти невесту младу
Када доћеш једном у станиште моје,
Оплакан од рода због врлине своје...

Из облака сунце, где, на једном грану,
А над Богомилом видела се дуга;
Та лепота сваком у очи тад па'ну, —
Ох, ала је мила на лицу јој туга!
Чртомиру к'о да пред очима свану
Кад погледа попут несуђена друга;
К'о да му небеса отворена биме, —
Призор га осваја све више и више.

Вративши се к себи из заноса тога,
Узе злато оно, видећ' да му треба,
Дâ рибару, мало не обдари кога.
„Сиротињи даћеш која нема хлеба,“
Рече Богомила, »свега злата тога

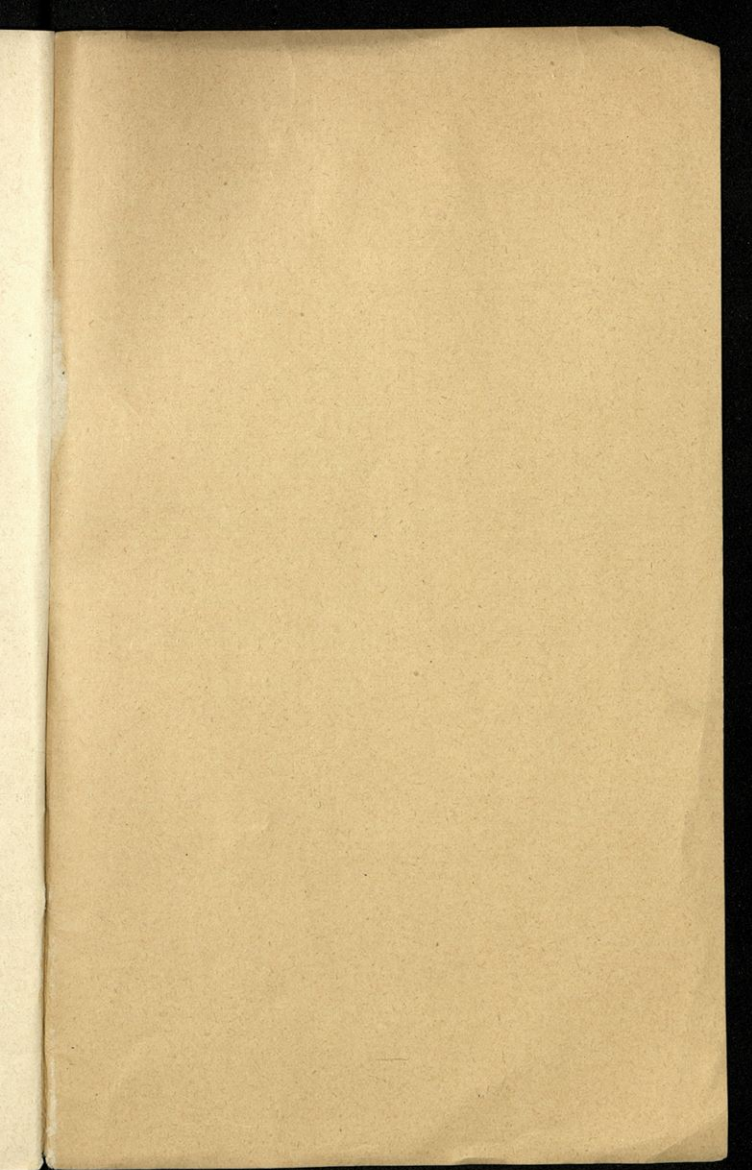
»Што Старослав чува када мени треба.« —
Тада поче једно другог да целива,
А око им сузе непрестано лива.

»Још једна ми жеља сада на ум пада,«
Зборећ' Богомила сузне очи брише :
»Умири ми срце на растанку сада,
»Јер ти никад ништа не пожелех више.
»Пре него у Оглеј одеш, ја сам рада
»Заблуда пређашња да се са свим збрише :
»Вода нам је близу, духовника има,
»Па нека те крсти ту, пред нама свима«.

Немо тад Чртомир на жељу јој приста,
Савичину слапу с духовником иде ;
Певају и чате молитава триста,
И свак Чртомира покрштена виде.
Свакоме се радост у очима блиста,
А и девојци се то веома свиде,
Њој, потпора што је била вере криве
Што богиње службу вршила је Живе.

Кажу да му, када Аввелеји дође,
Свето Писмо сумње разгањати стаде;
Поста пастир добар, све у срцу прође
Од нечисте страсти у коју пре паде ;
Учаше Словенце куда само дође,
У том све до смрти би заузет таде.
Богомила оцу вратила се своме —
Чртомир на земљи не саста се с њоме ...

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIJENICA

00000482520